

UCHWAŁA

Dnia 7 kwietnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Strzelczyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marian Kocon

SSN Agnieszka Piotrowska

Protokolant Bożena Kowalska

w sprawie z powództwa "I." sp. z o.o. w T.
przeciwko P. Przedsiębiorstwu Robót Ogólnobudowlanych i Ziemnych
sp. z o.o. w likwidacji w W.
o zapłatę,
po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym
w dniu 7 kwietnia 2016 r.,
zagadnienia prawnego przedstawionego
przez Sąd Okręgowy w T.
postanowieniem z dnia 27 lipca 2015 r.,

"Czy oświadczenia woli jedyne go likwidatora spółki z ograniczoną
odpowiedzialnością w likwidacji o rezygnacji z pełnionej funkcji
złożone jednemu wspólnikowi tej spółki jest skuteczne?"

podjął uchwałę:

**Nie jest skuteczne oświadczenie woli jedyne go likwidatora
spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w likwidacji
o rezygnacji z pełnionej funkcji złożone jednemu wspólnikowi
tej spółki.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w T. postanowieniem z dnia 27 czerwca 2015 r. przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia wskazane zagadnienie prawne, które powstało przy rozpoznaniu zażalenia na postanowienie Sądu Rejonowego w T. z dnia 24 kwietnia 2015 r. w przedmiocie zawieszenia postępowania w sprawie z powództwa „I.” spółki z o.o. w T. przeciwko P. Przedsiębiorstwu Robót Ogólnobudowlanych i Ziemnych spółki z o.o. w likwidacji.

W uzasadnieniu tego postanowienia Sąd Rejonowy wskazał, że likwidator pozwanej spółki poinformował, iż przestał pełnić funkcję likwidatora, gdyż złożył rezygnację na ręce jedyne go wspólnika spółki. Oświadczenie o rezygnacji jest jednostronną czynnością prawną a jego skuteczność zależy od tego, czy doszło do właściwej osoby lub organu (art. 61 k.c.). W przypadku braku rady nadzorczej w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, jak też, gdy nie powołano pełnomocnika na podstawie art. 210 § 1 k.s.h., skuteczne jest oświadczenie złożone jednemu wspólnikowi tej spółki. Ponieważ w wyniku złożonej w ten sposób rezygnacji likwidatora pozwana spółka pozbawiona została organu (przedstawiciela) uprawnionego do jej reprezentacji, Sąd na podstawie art. 174 § 1 pkt 2 k.p.c. zawiesił postępowanie w sprawie.

Rozstrzygnięcie przez Sąd Okręgowy zażalenia wymagało przesądzenia, czy oświadczenie likwidatora złożone jednemu wspólnikowi pozwanej spółki wywołało skutek prawny. Sąd Okręgowy zwracając uwagę na odpowiednie zastosowanie do likwidatorów przepisów dotyczących członków zarządu (art. 280 k.s.h.) wskazał, że w doktrynie w kwestii adresata oświadczenia o rezygnacji członka w zarządzie, *scilicet* likwidatora, prezentowane jest całe spektrum poglądów od uznania, że adresatem oświadczenia zarządcy jest organ uprawniony do powołania nowego piastuna, przez przyjęcie legitymacji rady nadzorczej lub specjalnego pełnomocnika, o których mowa w art. 210 § 1 k.s.h., aż do przesądzenia kompetencji zarządu lub pełnomocnika zgodnie z zasadami reprezentacji biernej spółki. Sąd Okręgowy przytoczył także szereg orzeczeń Sądu Najwyższego potwierdzających rozbieżność poglądów na ten temat.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z treścią art. 280 k.s.h., o ile przepisy rozdziału 6 Kodeksu spółek handlowych poświęconego rozwiązaniu i likwidacji spółki z ograniczoną odpowiedzialnością nie stanowią inaczej, do likwidatorów stosuje się przepisy dotyczące członków zarządu (podobne rozwiązanie zostało przyjęte w art. 466 k.s.h. w odniesieniu do spółek akcyjnych). Ustawodawca, poza uregulowanymi w rozdziale 6 Kodeksu spółek handlowych przypadkami odwołania likwidatorów, nie wyłączył stosowania wobec likwidatorów art. 202 § 4 k.s.h. Likwidator może zatem rezygnować z funkcji a do złożenia rezygnacji, przez odesłanie zawarte w art. 202 § 5 k.s.h. ma zastosowanie art. 746 § 2 k.c. dotyczący wypowiedzenia zlecenia przez przyjmującego zlecenie. Z jego treści wynika, że oświadczenie o rezygnacji jest jednostronną czynnością prawną adresowaną do spółki, która musi zostać jej zakomunikowana, gdyż do niej odnosi się zawarty w art. 61 k.c. - mający zastosowanie w związku z art. 2 k.s.h. - nakaz złożenia oświadczenia woli w taki sposób, aby adresat mógł zapoznać się z jego treścią. Jest to konieczny a zarazem wystarczający warunek dojścia do skutku oświadczenia woli składanego innej osobie.

Brak autonomicznych rozwiązań dotyczących reprezentacji biernej spółki kapitałowej przy składaniu oświadczenia woli o rezygnacji z pełnienia funkcji przez likwidatora spółki usprawiedliwia zastosowanie zasad właściwych dla składania rezygnacji przez członka zarządu tej spółki. Pomimo wyrażanych w piśmiennictwie wątpliwości co do tego, czy likwidator jest członkiem organu spółki, czy jej przedstawicielem, na potrzeby składania oświadczeń woli o rezygnacji z pełnionej funkcji należy dokładnie tak samo traktować likwidatora jak członka zarządu. W wyroku z dnia 27 stycznia 2010 r. (sygn. akt II CSK 301/02, niepubl.) Sąd Najwyższy uznał, że do składania oświadczenia woli o rezygnacji do likwidatorów znajdują zastosowanie te same zasady co do członków zarządu spółki w zw. z art. 280 k.s.h. - ustawodawca nigdzie bowiem nie wyłączył ich zastosowania.

Stanowisko to jest zbieżne z przyjmowanym w orzecznictwie Sądu Najwyższego stosowaniem do likwidatorów w kwestiach spornych przepisów

dotyczących członków zarządu, czego wyrazem jest między innymi uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2008 r. (sygn. akt III CZP 91/09, OSNC 2010/6/85) dotycząca kontrowersyjnego, do chwili dodania art. 299¹k.s.h. (z dniem 1 stycznia 2016 r. na podstawie art. 421 pkt 5 ustawy z dnia 15 maja 2015 r. Prawo restrukturyzacyjne Dz. U. z 2015, 978 ze zm.), zagadnienia odpowiedzialności likwidatora na podstawie art. 299 k.s.h. Kluczowym argumentem przemawiającym za stosowaniem sankcji przewidzianej w art. 299 k.s.h. do likwidatorów był art. 280 k.s.h.

W wyniku powyższych rozważań można przede wszystkim postawić tezę, że do rezygnacji likwidatora spółki kapitałowej stosuje się zasady dotyczące rezygnacji członka zarządu spółki kapitałowej.

Jednak samo jej uwzględnienie nie daje jasnej odpowiedzi na pytanie przedstawione przez Sąd Okręgowy w T. Wobec odesłania zawartego w art. 280 k.s.h., o ile rzeczywiście można uznać za niejasne to, kto ma działać w imieniu spółki przyjmując oświadczenie likwidatora, to wątpliwość ta nie wynika z wady przepisów dotyczących likwidatorów spółki, lecz przepisów o członkach zarządu tych spółek.

Na tym tle zarówno w judykaturze jak i piśmiennictwie prezentowane są różne poglądy; od zastosowania ogólnych zasad dotyczących reprezentacji spółki - art. 205 § 2 (art. 373 § 2) k.s.h., czy też z uwzględnieniem szczególnej reprezentacji uregulowanej w art. 201 § 1 (art. 379 § 1) k.s.h., przez zastosowanie tzw. zasady lustra (adresatem oświadczenia woli o rezygnacji jest ten podmiot, który jest ten organ spółki, który jest kompetentny do powołania członków zarządu) aż do stosowania odmiennych reguł w zależności od tego, czy skuteczne złożenie rezygnacji prowadziło do niemożliwości działania spółki w obrocie.

Podniesione zatem w postanowieniu Sądu Okręgowego w T. z dnia 27 lipca 2015 r. wątpliwości istniały, i to nawet w chwili wydawania tego postanowienia. Przedstawiony problem prawny został jednak rozstrzygnięty uchwałą powiększonego składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2016 r. w sprawie III CZP 89/15 (niepubl.). W rzeczywistości tylko pośrednio dotyczył on tego, jak powinna być reprezentowana biernie spółka przy składaniu oświadczenia

woli o rezygnacji przez jej likwidatora, gdyż jego istotą była wątpliwość co do reprezentacji biernej spółki przy składaniu oświadczenia woli o rezygnacji przez członka zarządu spółki. Jednak ze wskazanych wyżej przyczyn wyrażony przez Sąd Najwyższy w wymienionej uchwale pogląd, który podziela Sąd Najwyższy w niniejszym, składzie ma znaczenie dla rozstrzygnięcia przedstawionego zagadnienia.

Sąd Najwyższy przyjmując w uchwale z dnia 31 marca 2016 r., że oświadczenie członka zarządu spółki kapitałowej o rezygnacji z tej funkcji jest składane - z wyjątkiem przewidzianym w art. 210 § 2 i art. 379 § 2 k.s.h. - spółce reprezentowanej w tym zakresie zgodnie z art. 205 § 2 lub 373 § 2 k.s.h. uznał jednocześnie, iż brak jest podstaw do innych wyłączeń z zakresu reprezentacji biernej spółki przez zarząd oświadczeń członków zarządu o rezygnacji ze sprawowania funkcji, w tym także na rzecz rady nadzorczej lub pełnomocnika powołanego uchwałą zgromadzenia wspólników (art. 210 § 1 k.s.h.), a w przypadku spółki akcyjnej uchwałą walnego zgromadzenia (art. 379 § 1 k.s.h.).

W ocenie Sądu Najwyższego brak jest też w obowiązującym stanie prawnym podstaw do stwierdzenia wyjątku od zasady reprezentacji biernej spółki przez zarząd w zakresie dotyczącym oświadczeń członków zarządu o rezygnacji ze sprawowania funkcji na rzecz organu uprawnionego do powoływania członków zarządu. Organy uprawnione do powoływania członków zarządu nie są przystosowane do wykonywania reprezentacji. Tym samym nie wiadomo, w jaki sposób miałyby się odbywać reprezentacja spółki przez taki organ. W przypadkach, w których członków zarządu spółki kapitałowej powołuje podmiot spoza jej struktury, przyznanie w omawianym zakresie reprezentacji biernej spółki temu podmiotowi oznaczałoby w istocie zerwanie z wymaganiem złożenia oświadczenia o rezygnacji z członkostwa zarządu spółce, nie można bowiem w świetle art. 38 k.c. uznać podmiotu niebędącego elementem struktury spółki kapitałowej za właściwy do jej reprezentacji, nawet w jakimś tylko niewielkim zakresie. Uzależnienie skuteczności oświadczenia o rezygnacji z funkcji w zarządzie od jego złożenia w taki sposób, aby mogły się z nim zapoznać osoby pełniące funkcję organu uprawnionego do powoływania członków zarządu byłoby przy tym rozwiązaniem jeszcze mniej funkcjonalnym niż rozwiązanie wyżej odrzucone, wywodzone z art. 210 § 1 i art.

379 § 1 k.s.h. Utrudniałoby ze względu na to, że organy uprawnione do powoływania członków zarządu nie działają stale i nie są przystosowane do wykonywania reprezentacji, zarówno realizację uprawnienia członka zarządu do rezygnacji z funkcji, jak i niezwykle ważne dla niego i spółki oraz w ogóle dla obrotu prawnego, ściśle ustalenie chwili dojścia rezygnacji do skutku.

W świetle poglądów wyrażonych w uzasadnieniu omawianej uchwały Sądu Najwyższego nie może być także uznane za skuteczne oświadczenia woli jedynego likwidatora spółki z ograniczoną odpowiedzialnością o rezygnacji z pełnionej funkcji złożone jednemu wspólnikowi spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i to także wtedy, gdy w tej spółce uprawnionym do powołania członka zarządu jest ten wspólnik wykonujący jednoosobowo funkcje zgromadzenia wspólników.

Mając na względzie możliwe do wystąpienia istotne trudności w zastosowaniu przyjętej zasady biernej legitymacji spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w likwidacji należy zwrócić uwagę na możliwość zastosowania szczególnego rozwiązania dotyczącego likwidatorów, przewidzianego w art. 276 § 4 k.s.h. (art. 463 § 2 k.s.h.). Przepis ten dopuszcza odwołanie likwidatora przez sąd na wniosek osób mających interes prawny. Za ważny powód, który stanowi ustawową przesłankę odwołania likwidatora, może być także uznany brak realnej możliwości złożenia przez likwidatora rezygnacji z funkcji w zwykłym trybie, przyjętym przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 31 marca 2016 r.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy podjął uchwałę jak wyżej

jw

eb